

A szuverenitás mítoszáról

Nagy Boldizsár előadása az ELTE PhD
kurzusán, 2003
április 25-én

"Az ... állam, ha jól szervezték meg, biztosítja magát a külső erőszak és a belső bajok ellen, hatalma lassanként gyarapszik, mígnem eléri a tökéletesség csúcsát, mely a virágzás állapota, s nem tarthat sokáig, az emberi dolgok változékonysága miatt, amelyek oly állhatatlanok és bizonytalanok, hogy gyakran a legnagyobb államok is váratlanul összeomlanak saját súlyuk alatt; másokat az ellenség ereje pusztít el, amikor a legszilárdabbnak hitték magukat; ismét mások lassan öregszenek, s belső gyengeségeiktől halnak el. És rendszeren az történik, hogy a legszebb államok szenvedik el a legnagyobb változásokat, amiért nem hibáztathatók, ha a változás külső erőttől származik, ahogyan a leggyakrabban előfordul, hiszen a szép államoknak van a legtöbb irigye."

Jean Bodin: Az államról.
Negyedik könyv, I fejezet
Gondolat, Bp. 1987, 206-207.old.

Nyugtalanító kérdések

- **Szuverén-e Magyarország, ha a ciánszennyezéshez (vagy a Duna eltereléséhez) hasonló katasztrófa érheti?**
- **Elveszti-e szuverenitását, ha belép az EU-ba**
- **Ha most veszti el, akkor megvolt-e az**
  - **a KGST tagság**
  - **A szovjet csapatok általi megszállás**
  - **A Varsói Szerződésbeli tagság idején?**
- **Sérti-e a szomszéd államok szuverenitását a kedvezménytörvény?**
- **Szuverén joga-e egy államnak nukleáris fegyverrel**
  - **a nyílt tengeren kísérletezni;**
  - **azt végszükségben használni?**
- **Jogszerűen bombázta-e a NATO Jugoszláviát?**
- **Szuverenitás-sértés-e az Irak ellen folytatott háború?**

A beszédmód nehézségeiről

Fogalomhasználat

- Különböző tudományágakban eltérő jelentések
- Egy tudomány (jog) ágon belül sincs egyetértés

A beszédmód nehézségeiről

A szuverenitás alap jelentései

- Krasner a szuverenitás négy alap-jelentését különbözteti meg. Ezek:
  - - A modern westfáliai rendszer, azaz territorialitás és autonómia,
  - - a belső főhatalom,
  - - a határt átszelő mozgások ellenőrzésének képessége,
  - - nemzetközi szerződéskötési képesség

A beszédmód nehézségeiről

A szuverenitás alap jelentései

- " A szuverenitás azon túl, hogy minden államnak megadja a joghatósága alatt álló területhez kapcsolódó jogosítványok készletét még a következő átfogó jogokat tartalmazza: először is azt, hogy megköveteli területi integritása és politikai függetlensége tiszteletben tartását a többi állam által, másodsor a hivatalos minőségükben eljáró államképviselők szuverén immunitásának igénylését, ...harmadszor pedig immunitás igénylését külföldi bíróságok joghatósága alól olyan tettekért vagy ténykedésért, amelyet az állam szuverén minőségében valósított meg."

- Cassese, Antonio: *International Law in a Divided World* Clarendon

A beszédmód nehézségeiről

Az apologetikus és az utopikus érvelés ellentmondásai és egymásrautaltsága

- Mi a szuverenitás forrása?
  - Apologetikus: az állam maga, a belső tényezők
  - Utopikus: a nemzetközi jogrend
- Valójában egyik sem lehet meg a másik érvelés nélkül
  - miért köti az államot a szerződés? Mert a nemzetközi jog ezt kívánja
  - miért kötelező a nemzetközi jog? Mert az államok így akarják
- Right of passage, Nuclear Tests, Gabcikovo-Nagymaros project esetek

Elmélkedés a magyar szuverenitás alakulásáról 1945 után

Magyarország

lényegében nem szuverén

korlátozottan szuverén

teljesen
szuverén

1946-ban

1957-ben

1968-ban

1996-ban

2005-ben (sikeres EU csatlakozást feltételezve)

(Önkéntes) tagságunk a felsorolt szervezetekben és szerződésekben és az azzal járó kötelezettségek szuverenitásunk korlátai (voltak, lesznek)-e

korlátozzák

nem korlátozzák

nem tudom

ENSZ

Európai Unió

NATO

Varsói Szerződés

Párizsi Unió az ipari tulajdon védelmére

WTO

UEFA

A szuverenitás imája

- **A szuverén szabad, korlátlan, teljes, megtámadhatatlan, saját akarata szerint dönt, beavatkozásmentes, "úr a házában".**
- **A szuverént nem illeti kétely, diktuma (parlamentjének, bíróságának szava) végérvényes, nem tárgya felülvizsgálatnak és utólagos megfontolásnak, nem szorul további bizonyításra, hanem a pusztá kimondással igaz. Az Alkotmány - ha van - szent írás, melynek tartalma és parancsai végső mércéül szolgálnak.**
- **A szuverén szép, mert fenséges, főhatalma van, szimbólumokat alkot, s azokkal kizárólagosan rendelkezik, léte költői, egyenesen spirituális, gyakran a kollektív (ön)tudat, a nemzet megtestesítője, alteregója, benne önmagunk nemesebb alakjával azonosulunk, törvényei útján megvonja a "mi" és az "ők" közötti határokat.**
- **A szuverén erős, mindenkinél erősebb, mert (Isten után vagy kegyelméből) övé a végső (földi) hatalom, ő a katonaság és a rendőrség, melynek fegyverei által véd és oltalmaz, a bűnöst megbünteti, az ártatlan elé védő kart nyújt.**

A szuverenitás imája (folyt.)

- **A szuverén a kiszámíthatóság és a rend, az előreláthatóság és az arányosság megtestesülése, elsősorban a jogrend alakjában, amely előre megjövendöli egy emberi magatartás következményeit, s egyben kijelöli a tevékenység térbeli horizontját, az államhatárokat, amelyek a kiszámíthatatlan, rendezetlenséget teremtő külső erőket megszűrik, s a belső rendhez idomítva engedik csak be a horizonton belülre.**
- **A szuverén jó, mert állami ellátó rendszerei révén gyámolít és felkarol, betegségben támasz, öregségben vigasz, a rászorultat pénzhez, fedélhez, doktorhoz juttatja, megóv a járványtól, elismeri és tanúsítja a megszerzett szaktudást, közműveket és közszolgáltatásokat üzemeltet a kedvünkért, tanít, s szórakoztat is.**
- **A szuverén tehát Isten után/mellett/helyett isten, a Mindenható attribútumaival (és feltételezett korlátaival).**

**AZ ÁLLAM CSELEKVÉSI SZABADSÁGÁNAK HATÁRT SZABÓ NEMZETKÖZI
JOGI NORMÁK, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A NEMZETKÖZI JOG MINŐSÉGILEG
ÚJ FEJLEMÉNYEIRE**

- **A) A nemzetközi területek, az emeberiség közös öröksége és közös gondja**
- **B) Az emberi jogok és az egyén védelme**
- **C) A kormányzat demokratikus megalapozottsága**
- **D) Az Európai Unió közös állampolgársága**
- **E) Jog a kiváláshoz és önrendelkezési jog**
- **F) Az ENSZ kényszerítő lépése**

AZ ÁLLAM CSELEKVÉSI SZABADSÁGÁT ÉRŐ HATÁSOK SEMATIKUS ÖSSZEFOGLALÁSA

		LEBOMLÁS		
		Fragmen- táció	Entrópia	Szubnacionális szint erősödése
INTERDE- PENDENCIA	Integráció	Érzékenység Sebezhetőség		
	Transzna- cionalizáció			
	Rezsimek			

Az előadó kapcsolódó írásai:

- A nemzetközi jog alapelveinek tényleges tartalmáról *Külpolitika* vol. VII. (1980) No. 3, 59-80.p.
- Az abszolútum vágyáról és a tűnékeny szuverenitásról = Szerk. Gombár Csaba, Hankiss Elemér, Lengyel László, Várnai Györgyi, *A szuverenitás káprázata* Budapest, Korridor kötetek, 1996, 227 – 261 p.
- Éljen a szabad.....! *Liget*, vol. 11 (1998) No. 11., 45-50. p.
- Hadban állunk? *Élet és irodalom*, 1999 április 16., 3.o.
- Önvédelem, háború, jog, *Élet- és Irodalom*, 2001 szeptember 28
- A szándék-buborék [A kedvezménytörvény nemzetközi fogadtatásáról] in: *A státusztörvény (Dokumentumok, tanulmányok, publicisztika)* Szerk.: Kántor Zoltán, teleki László Alapítvány, Budapest, 2002, 364-370.o. Eredetileg: *Élet- és Irodalom*, 2002. január 25, 3-4.old

Köszönöm a figyelmüket!!

Nagy Boldizsár
EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
NEMZETKÖZI JOGI TANSZÉK

Budapest, 1364, Pf. 109

Egyetem tér 1 – 3

Telefon: 266 8055

Telefax: 266 3103

E-mail: nagyboldi@ludens.elte.hu